

Dołęga, Józef Marcelli

"Odpowiedzialność człowieka za przyrodę", Artur Pawłowski, Lublin 1999 : [recenzja]

Studia Teologiczne 17, 447-449

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nich obojętnie. A stojąca przez cały czas w centrum rekolekcyjnych rozważań, postać Jezusa Chrystusa, który swoim życiem wskazywał nam na Boga Ojca, może pomóc czytelnikowi zastanowić się nad swoim własnym życiem: jakie miejsce w nim zajmuje Osoba Jezusa Chrystusa; Kim On tak naprawdę jest dla mnie? Każdy kto sięgnie po tę książkę znajdzie po głębszej modlitwie - bo składają do tego poszczególne treści - odpowiedź na wiele pytań stawianych Bogu i sobie.

Ks. Dr Mieczysław Ozorowski, Anna Bober

Artur Pawłowski, *Odpowiedzialność człowieka za przyrodę, Humanizm ekologiczny* vol. 5, PL, Lublin 1999, ss 193 .

Praca składa się z czterech rozdziałów, wstępu, zakończenia i bibliografii.

Temat podjęty przez Artura Pawłowskiego jest interesujący i wartościowy z kilku racji. Najpierw dlatego, że ciągle nasze środowisko przyrodnicze pogarsza się w ujęciu globalnym, mimo, że w niektórych regionach globu ziemskiego zauważalna jest poprawa. Następnie dlatego, że ciągle nasza świadomość ekologiczna w skali powszechnej jest niewystarczająca. Stąd płynie aktualność problemu odpowiedzialności człowieka za przyrodę. Wybór i przedstawienie krytyczne trzech koncepcji ujęcia odpowiedzialności człowieka za przyrodę jest wystarczająco uzasadniony przez autora.

Rozdziale pierwszy pt.: Sukcesja zmian w relacji człowiek - przyroda zawiera dwa punkty, w których przedstawione są dwa aspekty: historyczny i aktualny podjętego problemu. W aspekcie historyczny Autor ukazuje historię rozwoju ludzkości w następujących etapach: łowiectwo i zbieractwo; rolnictwo; przemysł i technika. Ten zwięzły zarys rozwoju ludzkości jest dobrym wprowadzeniem do podjętych problemów w pracy. Natomiast aspekt aktualny ukazuje współczesne zagrożenia ekologiczne i w sposób przekonujący uzasadnia podjęcie problemu odpowiedzialności człowieka za przyrodę u wybranych, w sposób uzasadniony, przedstawicieli nurtu tak zwanej filozofii ekologicznej lub ekofilozofii.

W rozdziale drugim pod tytułem: Hansa Jonasa koncepcja odpowiedzialności za przyrodę Autor koncentruje się wokół następujących zagadnień:

- roli techniki w kształtowaniu relacji człowiek - przyroda;
- imperatywu odpowiedzialności;
- podstawowych zasad koncepcji odpowiedzialności;
- analizy pojęcia odpowiedzialności.

Technika w tym ujęciu umożliwiła jakościowe zmiany w działalności człowieka wobec przyrody, co wymusza również zmiany w etyce tradycyjnej oceniającej działalność człowieka wobec przyrody i wobec niego samego w perspektywie dłuższego horyzontu czasowego. Dlatego proponowany imperatyw odpowiedzialności dotyczy wszelkiej działalności człowieka ujętej w perspektywie warunków życia przyszłych pokoleń na Ziemi. Na przykład: "Działaj tak, aby skutki twoich czynów nie godziły w przyszłe istnienie człowieka na Ziemi" i inne (s. 63). Ta koncepcja odpowiedzialności uwzględnia dwie zasady:

— zasadę zobrazowania odległych efektów technicznych przedsięwzięć człowieka;

— zasadę konieczności wzbudzenia (uświadomienia) w człowieku odczucia cywilizacyjnej trwogi, stosownej do tego co zostało zobrazowane. Co w konsekwencji prowadzi do pojęcia odpowiedzialności, w którym przyjmuje się podstawowe zasady i element wolitywny działalności człowieka.

W trzecim rozdziale pod tytułem: Jamesa Lovelocka koncepcja Gai, A. Pałowski podejmuje analizę następujących zagadnień:

- Ziemia jako supersystem;
- model "Daisyworld";
- hipoteza Gai;
- relacja człowiek - Gaia.

J. Lovelock ukazuje rzeczywistość ziemską w modelu kosmicznym unikalnym supersystemie Ziemi - nazywany Gaią. Przy założeniu, że tylko na tej planecie istnieje życie, dlatego należy je chronić (s.91). Przyjmując hipotezę unikalnego supersystemu na skalę kosmiczną zaproponował on komputerowy model "Daisyworld". Komputerowa symulacja planetarnego środowiska nie jest rzeczą łatwą, z racji na złożoność podsystemów, niemniej prowadzi ona do interesujących spostrzeżeń. Hipoteza Gai pozwala, w oparciu o dane naukowe, na próbę odtworzenia ewolucji środowiska Ziemi w kontekście tworzenia się supersystemu - Gai. Natomiast z relacji człowieka do Gai wynika jego odpowiedzialność za środowisko społeczno-przyrodnicze.

W czwartym rozdziale pod tytułem: Arne Naessa koncepcja ekologii głębokiej, Autor przedstawia następujące zagadnienia:

- płytką a głęboką ekologią;
- proces zadawania głębokich pytań;
- program ekologii głębokiej;
- system normatywny.

W rozdziale tym znajdujemy wnikliwe analizy pojęcia głębokiej i płytkiej ekologii; charakterystykę metody zadawania głębokich pytań - co stanowi punkt wyjścia ekologii głębokiej; określenie programu ekologii głębokiej oraz systemu normatywnego opartego na "ekozofii T".

Rozdział piąty pt. Analiza historyczno-krytyczna prezentowanych koncepcji jest krytycznym ujęciem przedstawionych poglądów wybranych autorów i zaproponowaniem w kilku problemach własnych rozwiązań.

Pracę zamyka obszerny wykaz bibliografii (ss. 192 - 208).

Recenzowana praca Artura Pawłowskiego pod tytułem: *Odpowiedzialność człowieka za przyrodę*, wydrukowana w serii "Humanizm Ekologiczny" vol. 5 powinna wzbudzić zainteresowanie studentów kierunków ochrony środowiska oraz zainteresowanych rozwojem etyki środowiskowej.

Józef Marcei Dołęga

Dariusz Kiełczewski, *Mechanizmy rozwoju prawa ochrony środowiska. Studium z zakresu filozofii prawa*, WuwB, Białystok 1998, ss 172.

Prac Dariusza Kiełczewskiego pt. **Mechanizmy rozwoju prawa ochrony środowiska** zawiera rozbudowaną analizę jednego z istotnych problemów ekofilozoficznych środowiska społeczno-przyrodniczego. W filozofii środowiska społeczno-przyrodniczego (ekofilozofii) podejmuje się zagadnienia ogólnofilozoficzne, antropologiczne, aksjologiczne i edukacyjne. Praca ta związana jest przede wszystkim z problematyką aksjologiczną, etyką środowiskową, prawodawstwem ekologicznym i moralnością, a jednocześnie uwzględnia zagadnienia antropologiczne związane z świadomością ekologiczną (sozologiczną) i wychowaniem ekologicznym i sozologicznym. Istotnym nowum tej pracy, na tle literatury z tego zakresu, jest pokazanie związków rozwoju prawa ochrony środowiska z prawem natury w różnych jego koncepcjach.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, wprowadzenia, zakończenia i bibliografii. W rozdziale pierwszym Autor ukazuje prawo ochrony środowiska jako problem filozoficzny; w drugim - prezentuje miejsce prawa wśród źródeł współczesnych problemów ekologicznych; w trzecim - omawia świadomość ekologiczną społeczeństw w relacji do prawa ochrony środowiska; w czwartym - wskazuje na źródła doskonalenia prawa ochrony środowiska; w piątym - znajduje się prezentacja koncepcji prawa natury.

Książka D. Kiełczewskiego **Mechanizmy rozwoju prawa ochrony środowiska** jest napisana według wymogów współczesnej metodologii i metodyki prac naukowych. W tym aspekcie należy podkreślić jej zwartość i spójność logiczno-metodologiczną

Jednocześnie praca ta jest wykonana z uwzględnieniem aspektów dydaktycznych - tak potrzebnych w tego rodzaju publikacjach. Potencjalni odbiorcy tej pracy to przede wszystkim studenci kierunków studiów: ochrony środowi-